

розуміти складність екологічних викликів, але й бути активним учасником їх вирішення.

Завдяки екологічній освіті, суспільство має можливість стати агентом позитивних змін, направлених на збереження природи та сталого розвитку. Такий підхід відкриває перспективи для створення збалансованого, екологічно свідомого світу, де людство існує в гармонії з природою для досягнення спільного благополуччя.

Література:

1. Одеська національна наукова бібліотека. URL : <https://odnb.odessa.ua> (дата звернення 28.10.2023).
2. Варламова І. С. Екологічна безпека та сталий розвиток взаємозв'язок та взаємовплив. Ефективна економіка. 2017. №7. URL : <http://www.economy.nauka.com.ua/?n=7&y=2017>. (дата звернення 29.10.2023).
3. Мельник Л.Г. Поняття про сталий розвиток. Основи стійкого розвитку. Суми: Університетська книга. 2007. С. 411-442.

Анотація: Environmental education is recognized as one of the most important priorities of humanity in the context of modern global challenges. Changes in the climate, depletion of natural resources and threats to biodiversity give this problem relevance and urgency. The active role of the public in preserving the environment determines the need for the formation of environmental education as a strategic component of global development. Environmental education focuses on the implementation of the principles of sustainable development and responsibility towards nature. It is aimed at forming citizens' valuable ideas about the importance of ecosystems, understanding the relationship between man and nature, as well as the development of sustainable consumption skills. The main aspects of environmental education include technological literacy for the development of environmentally friendly technologies, civic activity in participation in environmental initiatives, and as well as the cultural aspect of forming respect for nature.

Ключові слова: : sustainable development, technological literacy, civic activity and environmental culture.

УДК 323+329 (477)

АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСУВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

КОНОПЛЯНИК Дмитро,

*асистент кафедри економічної теорії
і суспільних наук
Обліково-фінансовий факультет
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв, Україна
e-mail: konoplianyk@mnaui.edu.ua*

Анотація. У тезах аналізується фінансування політичних партій з державного бюджету України, розглядається кількість видатків на діяльність політичних партій, порівнюється їх розмір з попередніми роками, а також описується порядок звітування політичних партій за використання державних коштів в умовах правового режиму воєнного стану в Україні.

Ключові слова: державне фінансування, державний бюджет, політична партія, звітування, аналіз, статутна діяльність, правовий режим воєнного стану.

Визначна роль і активна діяльність політичних партій в Україні є запорукою демократичного і цивілізованого розвитку держави, її стрімкого руху в напрямку кращих традицій європейського і світового державотворення. Саме політичні партії завжди були і залишаються одним із головних структурних елементів політичної системи, визначальним механізмом активної участі громадян у політичному процесі, врахування їх думки під час прийняття важливих державних та управлінських рішень, а також впровадження таких рішень у соціально-політичне життя суспільства. Починаючи з 2016 року, для здійснення своєї статутної діяльності, політичні партії в Україні фінансуються з державного бюджету України.

Після запровадження в Україні правового режиму воєнного стану, ведення активних бойових дій на території нашої держави, питання державного фінансування політичних партій, а також їх звітність за використання державних коштів відійшло на далекий план, оскільки необхідно було організувати централізовану обороноздатність країни, забезпечити ефективну роботу головних органів державної влади та місцевого самоврядування, надати якісні рекомендації, необхідні інструкції та першочергову допомогу громадянам для забезпечення їх безпеки та здоров'я, вирішити актуальні соціально-гуманітарні питання. Виникло багато питань, які вимагали негайного вирішення і оперативного впровадження. Одним із таких важливих питань було прийняття змін до державного бюджету України, перегляд статей фінансування

ключових систем оборонної, соціально-економічної та політичної сфери держави. Такий перегляд фінансування з державного бюджету України стосувався також діяльності політичних партій в умовах воєнного стану.

Автор пропонує проаналізувати умови фінансування політичних партій під час дії правового режиму воєнного стану в Україні, розглянути кількість видатків на діяльність політичних партій, порівняти їх з попередніми роками, а також описати порядок звітування політичних партій за використання державних коштів в умовах режиму воєнного стану.

Одним із важливих механізмів захисту політичних партій від впливу на них фінансових, олігархічних, політичних груп та суб'єктів є державне фінансування, яке передбачає обов'язкову щоквартальну та щорічну звітність партії за використання таких коштів.

Як зазначає С. Янішевський, «...першою європейською країною, де почав працювати механізм державного фінансування партій була Федеративна Республіка Німеччина (Західна Німеччина) – у 1959 році. Протягом 1960 – 1970 рр. державне фінансування партій з'явилося в Австрії, Іспанії, Італії, Швеції та більшості європейських країн за межами Варшавського договору. Починаючи з кінця 1980-х державне фінансування партій стало майже невід'ємною складовою державного регулювання діяльності партій в європейських країнах, як у країнах «старої Європи», так і в постсоціалістичних країнах Центральної, Східної та Південно-Східної Європи. Досвід державного фінансування політичних партій виявився в цілому успішним, оскільки на початку 2000-х рр. його почали узагальнювати на рівні загальноєвропейських інституцій...» [1]. Таким чином, механізм фінансування партій з державного бюджету у країнах Європи діє вже багато років, має велику історію, яка продовжується й розвивається.

Державне фінансування політичних партій в Україні розпочалося у 2016 році, згідно з відповідними змінами та правками до Закону України «Про політичні партії в Україні». У розділі IV, ст. 17¹ цього закону зазначається, що «...за рахунок коштів державного бюджету:

1) фінансується статутна діяльність політичних партій, не пов'язана з їхньою участю у виборах народних депутатів України, виборах Президента України і місцевих виборах, у тому числі оплата праці працівників статутних органів політичної партії, її місцевих організацій в порядку, передбаченому законодавством;

2) відшкодовуються витрати політичних партій, пов'язані з фінансуванням їхньої передвиборної агітації під час чергових та позачергових виборів народних депутатів України...» [2].

Наша держава нарешті долучилася до кращих практик партійної діяльності демократичних європейських країн. Парламентські партії отримали доступ до державних коштів, які почали використовуватися за призначенням. Утримання структурно-управлінського апарату партії, підтримка регіональних та місцевих осередків, допомога членам партії, якісна агітація, розробка та впровадження потрібних для громадян проектів законів – усе це почали вдосконалювати саме за рахунок виділення державних коштів.

Варто зазначити, що згідно із ст. 17² Закону України «Про політичні партії», «...щорічний обсяг державного фінансування статутної діяльності політичних партій, які відповідно до цього Закону мають право на таке фінансування, становить одну соту розміру мінімальної заробітної плати, встановленої на 1 січня року, що передує року виділення коштів державного бюджету, помноженого на загальну кількість виборців, які взяли участь у голосуванні у загальнодержавному багатомандатному виборчому окрузі на останніх чергових або позачергових виборах народних депутатів України. Порядок розрахунку щорічного обсягу державного фінансування статутної діяльності політичних партій визначається виключно цим Законом...» [2].

Таким чином, кошти отримують лише парламентські партії. Формула розрахунку є сталою і незмінною, незалежно від соціально-економічних, політичних або інших обставин. Однак, вона прямо залежить від формування державного бюджету України на наступний рік. Якщо не вносити відповідні зміни до цієї статті, то фінансування залишатиметься сталим. У іншому

випадку, депутати парламенту можуть збільшити, зменшити, або перерозподілити виділені на статутну діяльність партій кошти на інші потреби.

Згідно із даними аналітиків Руху «Чесно», у 2022 році парламентські політичні партії отримали понад 886 млн. гривень (22,1 млн. дол. США) державного фінансування. Ця цифра була рекордно великою з 2016 року. Найбільше коштів отримали такі партії: «Слуга народу» - 439,3 млн. грн., «Європейська солідарність» - 126,7 млн. грн., «Всеукраїнське Об'єднання Батьківщина» - 83,3 млн. грн. [3].

Партія «Голос» мала отримати 103,5 млн. грн., але через порушення у фінансовій звітності, НАЗК призупинило фінансування [4]. Також не отримали коштів представники політичної партії «Опозиційна платформа – За життя», оскільки Восьмий апеляційний адміністративний суд м. Львова ухвалою з питань забезпечення позову Міністерства юстиції України від 20.05.2022р. заборонив будь-яку діяльність цієї партії на території України [5].

У проекті державного бюджету на 2023 рік передбачалося зменшення обсягу державного фінансування політичних партій (366,2 млн. грн.), порівняно із 2022 роком, однак парламентарі внесли необхідні правки до проекту і вирішили залишити фінансування на рівні 2022 року (886 млн. грн.) [6].

Аналітикиня з партійних фінансів Руху «Чесно» В. Максимова зазначає, що «...проект Закону про Державний бюджет України на 2024 рік також містить статті державного фінансування політичних партій. Планується виділити 840,5 млн. грн...» [7]. Але ця сума може змінитися, залежно від інших статей видатків і поточної соціально-економічної ситуації в державі.

Важливим фактом є те, що запорукою отримання державних коштів була успішна щоквартальна та щорічна звітність, тобто спеціалізовані державні органи, зокрема Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), організовано та детально проводили перевірку фінансових звітів політичних партій. Якщо спеціалісти знаходили у звітах невідповідність, найменшу неточність або умисне приховування фінансової інформації, доступ до державних коштів блокувався до тих пір, поки представники партії доказово не

нададуть пояснень з проблемних фінансових питань. На жаль, іноді так і ставалося, політичні партії не одразу звикли до нової системи звітності. У фінансовій інформації було багато помилок, незрозумілих надходжень на банківські рахунки, невідповідність у доходах і витратах політичних партій. З часом ситуація почала змінюватися на краще, політичні партії почали більш відповідально ставитися до порядку звітування.

Починаючи з третього кварталу 2020 року, після початку пандемії COVID-19 обов'язкове звітування партій було скасовано. Не звітували партії і у 2021 році, а після запровадження правового режиму воєнного стану в Україні від 24.02.2022 року, ведення активних бойових дій на території нашої держави, кібератак зі сторони країни-агресора, звітність за отримані кошти продовжила стояти на паузі через необхідність захисту фінансової інформації від небажаних посягань.

За даними офіційного порталу Верховної Ради України, «...23 серпня 2023 прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо мінімізації потенційного олігархічного впливу на політичні партії, удосконалення механізмів державного фінансування та державного контролю за діяльністю політичних партій...» [8], який передбачає повернення процедури обов'язкового фінансового звітування політичних партій. Тепер партіям необхідно буде прозвітувати за 2020-2023 роки.

10 жовтня 2023 року співробітники інформаційної служби Національного агентства з питань запобігання корупції повідомили, що «...відновлено доступ до Єдиного державного реєстру звітності політичних партій про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру з урахуванням вимог стосовно захисту персональних даних...» [9]. У представників політичних партій є 90 днів для підготовки усіх необхідних документів для фінансової звітності.

Отже, державне фінансування партій є необхідною умовою захисту від залежності і впливу фінансово-олігархічних груп, запорукою демократичного розвитку політичної й партійної системи держави навіть в умовах правового

режиму воєнного стану в Україні. За допомогою державних коштів політичні партії здатні краще реалізовувати свою статутну діяльність, якісніше готуватися до нового виборчого процесу, допомагати своїм членам та звичайним громадянам. Варто зазначити, що більшість українських партій після повномасштабного вторгнення країни-агресора у 2022 році заснували власні благодійні фонди та волонтерські організації для допомоги військовослужбовцям Збройних Сил України, постраждалим від військової агресії, переселенцям із зони активних бойових дій та соціально незахищеним верствам населення. Виділені партіям державні кошти були використані й для вирішення цих питань, оскільки у складні для держави і суспільства часи усі громадяни мають об'єднуватися задля спільного розв'язання проблем й допомоги один одному.

Список використаних джерел

1. Державне фінансування статутної діяльності політичних партій: досвід ЄС і напрями удосконалення вітчизняного законодавства. Аналітична записка. Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/politika/derzhavne-finansuvannya-statutnoi-diyalnosti-politichnikh-partiy-dosvid-es-i> (дата звернення: 27.10.2023).
2. Закон України «Про політичні партії». Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#Text> (дата звернення: 27.10.2023).
3. «На фінансування партій у 2022 році виділять майже 900 мільйонів». Офіційний сайт Руху «Чесно». URL: <https://www.chesno.org/post/4894/> (дата звернення: 28.10.2023).
4. «За що НАЗК зупинило держфінансування «Голосу»: позиція партії і Нацагентства». Офіційний сайт Руху «Чесно». URL: <https://www.chesno.org/post/4454/> (дата звернення: 28.10.2023).
5. Ухвала з питань позову Міністерства юстиції України про заборону діяльності політичної партії «Опозиційна платформа – «За життя». Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0857805-22#Text> (дата звернення: 29.10.2023).
6. «Партії продовжують отримувати сотні мільйонів з бюджету і не звітують. Як це змінити?». Офіційний сайт інтернет-видання «Лівий берег». URL: https://lb.ua/news/2023/01/07/541681_partii_prodivzhuyut_otrimuvati_sotni.html (дата звернення: 29.10.2023).

7. «Державне фінансування партій пропонують зменшити на 45 млн. у 2024 році». Офіційний сайт Руху «Чесно». URL: <https://www.chesno.org/post/5726/> (дата звернення: 29.10.2023).

8. Закон України про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення державного фінансування та контролю за діяльністю політичних партій / Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3337-20#Text> (дата звернення 29.10.2023).

9. НАЗК відкриває Реєстр звітності політ партій POLITDATA. Офіційний портал Національного агентства з питань запобігання корупції. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/nazk-vidkryvaye-reyestr-zvitnosti-politpartij-politdata/> (дата звернення: 29.10.2023).

***Abstract.** Theses analyze the financing of political parties from the state budget of Ukraine, consider the amount of expenses for the activities of political parties, compare their size with previous years, and also describe the reporting procedure of political parties for the use of state funds under the conditions of the legal regime of martial law in Ukraine.*

***Key words:** state financing, state budget, political party, reporting, analysis, statutory activity, legal regime of martial law.*

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ В КОНТЕКСТІ ПЕРЕСПЕКТИВИ

КОРЕНЮК Петро,

д-р екон. наук, професор, професор кафедри менеджменту, Дніпровський державний технічний університет, м. Дніпро, Україна

УСИКОВА Олена,

д-р екон. наук, професорка, професорка кафедри обліку і оподаткування, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** Незважаючи на те, що Україна не використовує повною мірою свої можливості, вона має великий потенціал для зростання зовнішньої торгівлі, зокрема в таких секторах, як промисловість і сільське господарство. Збільшення експорту електроенергії з України до ЄС сприятиме зростанню енергетичного сектору країни та дасть шанс частково замінити російський газ, який зараз використовує ЄС для виробництва електроенергії. Зміцнення торговельних зв'язків з ЄС, свідчить про прискорення євроінтеграційного руху України зокрема і у сфері зовнішньої торгівлі.*

***Ключові слова:** зовнішня, торгівля, ринок, експорт, потенціал*

Сьогодні Україна перебуває у складній економічній ситуації через світову фінансову кризу та загострення військово-політичного конфлікту на сході, що створює низку проблем для зростання міжнародної торгівлі. Дослідження зростання міжнародної торгівлі України є життєво важливим, оскільки це